Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Γεωργίου Μόδη, Ο Μακεδονικός Αγών και η νεώτερη Μακεδονική ιστορία

Κωνσταντίνος Κ. Παπουλίδης

doi: [10.12681/makedonika.321](https://doi.org/10.12681/makedonika.321)

Copyright © 2014, Κωνσταντίνος Κ. Παπουλίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπουλίδης Κ. Κ. (1968). Γεωργίου Μόδη, Ο Μακεδονικός Αγών και η νεώτερη Μακεδονική ιστορία. *Μακεδονικά*, 8(1), 418–420. <https://doi.org/10.12681/makedonika.321>

κάθε ένα μοναστήρι, όπως για τη Μονή Δοχειαρίου (σ. 22 - 24), Ξενοφώντος (σ. 24 - 25), 'Αγίου Παντελεήμονος (σ. 25 - 28), την Δάφνη (σ. 28 - 31), τη Μονή Ξηροποτάμου (σ. 31 - 34), τις Καρυές (σ. 34 - 41), την Σκήτη 'Αγίου 'Ανδρέου (σ. 41 - 44), την 'Αθωνιάδα Σχολή (σ. 44 - 52), τη Μονή Κουτλουμουσίου (σ. 52 - 58), το «Κιόσκι» τών Καρυών (σ. 58 - 62), τη Μονή 'Ιβήρων (σ. 63 - 72), Σταυρονικήτα (σ. 72 - 73), Παντοκράτορος (σ. 73 - 74), Βατοπεδίου (σ. 74 - 77), 'Εσφιγμένου (σ. 77 - 78), Χελανδαρίου (σ. 78 - 87), και εξακολουθεί περιληπτικώς για την Μονή Ζωγράφου (σ. 88), Κωνσταντονίου (σ. 88 - 89), Σίμωνος Πέτρας (σ. 89), Γρηγορίου (σ. 91), Διονυσίου (σ. 91 - 93), 'Αγίου Παύλου (σ. 93 - 95), Μεγίστης Λαύρας (σ. 95 - 97), Καρακάλου (σ. 97 - 98), Φιλοθέου (σ. 98) και τέλος για τις Σκήτες (σ. 99 - 101).

'Ακολουθεί μία σειρά από πληροφοριακά ιστορικά σημειώματα, από τα οποία μην-μονεύουμε τα σπουδαιότερα: *Μερικά περί τέχνης του 'Αγίου 'Ορους* (σ. 101-106), όπου συγκεντρώνονται όλες οι πληροφορίες για την αρχιτεκτονική, την ζωγραφική και την ξυλογλυπτική στο 'Αγιον 'Ορος. *'Η 25η Μαρτίου στο 'Αγιον 'Ορος* (σ. 106-109), όπου παρουσιάζεται η συμβολή του 'Αγίου 'Ορους στους 'Εθνικούς 'Αγώνες. *'Η Πολιτεία και η Διοίκηση του 'Αγίου 'Ορους* (σ. 111-125), όπου αναλύονται τα 188 άρθρα του Καταστατικού Χάρτου του 'Αγίου 'Ορους του 1924. Καί τέλος στο κεφάλαιο: *'Αθως και ξένες επιρροές* (σ. 133-137) ο σ. εκθέτει κυρίως το ιστορικό της ρωσικής επεκτατικής πολιτικής.

Το βιβλίο του Π. Συνάδου δεν έχει επιστημονικές αξιώσεις. 'Ο ίδιος άλλωστε αναφέρει ότι πρόκειται για ταξιδιωτικές εντυπώσεις, πράγμα που το κατορθώνει θαυμάσια. Δεν μπορούμε να κρίνουμε το γεγονός ότι για την Μονή της Μ. Λαύρας έχει μόνο μία σελίδα κείμενο, διότι και ο ίδιος αναφέρει ότι εκθέτει περιληπτικώς τις πληροφορίες από το κεφάλαιο περί της Μονής Ζωγράφου και εξής. 'Εξ άλλου η ακριβής ορθογραφία της λέξεως *Βατοπέδι* με *αι* (Βατοπαίδι) αποτελεί λεπτομέρεια που ξεφεύγει από τα όρια ενός ταξιδιωτικού οδηγού. Τέλος, το βιβλίο περιέχει πολλές φωτογραφίες τών Μονών.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΔΑΗΣ

Γεωργίου Μόδη, 'Ο Μακεδονικός 'Αγών και η νεώτερη Μακεδονική 'Ιστορία, Θεσσαλονίκη 1967, 8ον, σελ. XVI + 430. [Έκδοσις 'Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, σειρά «Μακεδονική Βιβλιοθήκη», αριθμ. 26].

Παλαίμαχος αγωνιστής ο Γ. Μόδης είναι γνωστός και στο ευρύ κοινό. 'Από τα μαθητικά θρανία πήρε τα όπλα και στά βουνά της Μακεδονίας γνώρισε τους περισσότερους από τους Μακεδονομάχους. 'Από τότε φροντίζει να είναι ενήμερος για κάθε δημοσίευμα επί του Μακεδονικού 'Αγώνος.

'Επί πολλές δεκαετίες το ευρύ κοινό γνώριζε μόνο «Τα μυστικά του Βάλτου» της Π. Δέλτα και τις «Μακεδονικές 'Ιστορίες» (11 τόν αριθμό) του Γ. Μόδη. Μερικοί υποστήριξαν ότι ο Γ. Μόδης θα προσέφερε περισσότερα στην ιστορική επιστήμη, αν «είχε την πρόνοια να παραπέμψει στις πηγές και στα βοηθήματα»¹. Αυτό ακριβώς φροντίζει να κάμη τώρα με το νέο έργο του.

1. Πρβλ. και 'Απ. Βακαλόπουλο, βιβλιοκρισία: Γ. Μόδη, Μακεδονικός Αγών και Μακεδόνες άρχηγοί, ('Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Μακεδονική Βιβλιοθήκη, αριθμ. 9.), Θεσσαλονίκη 1950, 8ον, σελ. 323, «Μακεδονικά», τόμος δεύτερος (1941 - 1952), Θεσσαλονίκη 1953, σ. 785.

‘Ο σ. τονίζει ότι έγραψε τὸ βιβλίο αὐτὸ γιὰ νὰ ὑπάρχη μία ὁλοκληρωμένη ἱστορία τῶν νεωτέρων χρόνων τῆς Μακεδονίας (σ. VII).

Μετά τὸν πρόλογο (σ. VII - XIII) καὶ τὴν βιβλιογραφία (σ. XV - XVI), ἀκολουθεῖ ἡ εἰσαγωγή ἡ ὁποία εἶναι ἀρκετὰ κατατοπιστικὴ στὴν προβληματολογία τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος.

Πρὶν μὴ ὁ σ. στὸ κυρίως θέμα του, δίνει μία παραστατικὴ εἰκόνα τῆς καταστάσεως στὴ Μακεδονία ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἀναφέρεται στὰ ἐπιτεύγματα τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴ Μακεδονία στὶς κοινότητες τῆς Αὐстроουγγαρίας, στὴν ἐλληνικὴ ἐπίδραση στὸ Βελιγράδι, στὴν συμβολὴ τῆς Μακεδονίας στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 καὶ περιγράφει τὰ ἐπανεστατικὰ κινήματα ἀπὸ τὸ 1878 μέχρι τοῦ 1908 (σ. 8 - 270).

Ἀκολουθεῖ ἡ γλαφυρὴ ἐξιστόρηση ¹ τοῦ κυρίως θέματος, τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, σὲ γλώσσα τὴν ὁποία θὰ ὀνομάζουμε «Μόδιο» ². Τὴν ἐκθεση τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος ὁ σ. τὴν διαιρεῖ (σύμφωνα μὲ τὴν γεωγραφικὴ διαίρεση τῆς Μακεδονίας) σὲ τρία μέρη, τῆς Δυτικῆς, τῆς Κεντρικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας.

Στὴν Δυτικὴ Μακεδονία ἔδρασαν κυρίως ἐντόπιοι ὄπλαρχηγοὶ βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς Κρήτες ὄπλαρχηγούς. Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν στὴν περιοχὴ αὕτὴ ἀγιάστηκε ἀπὸ τὸν ἡρωϊκὸ θάνατο τοῦ Παύλου Μελά (σ. 271 - 329). Στὴν Κεντρικὴ Μακεδονία ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν εἶχε σὰν ἐπίκεντρο τὸν θρυλικὸ βάλτο τῶν Γιαννιτσῶν, ὅπου Ἑλλήνες καὶ Βούλγαροι ἔκαναν μάχες καὶ «ναυμαχίες» (σ. 330 - 384). Καὶ τέλος στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία ὁ Μακεδονικὸς Ἀγὼν εἶχε σὰν ἐπίκεντρο τὴν πόλιν τῶν Σερρών. Ἐδῶ οἱ Βούλγαροι καταδῖωξαν καὶ αὐτὸν ἀκόμα τὸν Πρόξενο τῆς Μεγάλης Βρετανίας (σ. 385 - 407).

Ἐν τῇ μεταξὺ παρελαύνουν ἡρωϊκὲς μορφές οἱ ὁποῖες θέλησαν νὰ θυσιάσων γιὰ τὰ ἱερὰ χώματα τῆς Μακεδονίας: Κώττας καὶ Βαγγέλης (σ. 169 - 181), Παῦλος Μελάς (σ. 221 - 234), Κώστας Γαρέφης (σ. 358), Τέλος Ἀγαπηνός — Καπετὰν Ἀγρας — (σ. 382 - 384), Μητρούσης (σ. 402 - 405), Παπασχάλης (σ. 406 - 407) καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Οἱ Ἕλληνες καὶ ξένοι ἐπιστήμονες, ποὺ ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, διαπιστώνουν ὅτι οἱ μακεδονομάχοι ὄχι μόνον «ξέρουν νὰ ζοῦν καὶ νὰ πεθαίνουν», ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐξακολουθοῦν, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί των, νὰ χύνουν τὸ αἷμα τους γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὰ Ὅσια καὶ τὰ Ἱερὰ. Ὅταν ὁ Τσακαλάρωφ ζήτησε ἀπὸ τοὺς Πισοδερίτες 40 ψητὰ ἄρνια, 300 ψωμιά καὶ 60 ὀκάδες τυρί, ἴσως δὲν εἶχαν ἐπίγνωση σὲ ποίους ἀπευθυνόταν, γιὰτὶ ἔλαβε τὴν ἐλληνοπρεπὴ ἀπάντησι: «Τσακαλάρω, Δὲν σοῦ δίνομεν ἄρνια. Δὲν σοῦ δίνομεν ψωμιά καὶ τυρί. Ἀν εἶσαι ἄνδρα, ἔλθε νὰ τὰ πάρης. Μολὼν λαβέ. (ὑπογραφή). Παπασταύρος Τσάμης» (σ. 320).

Καὶ ἐφ’ ὅσον δὲν κάμφθηκαν οἱ Ἕλληνες οὔτε μὲ τίς ραδιουργίες τοῦ Κ.Κ.Ε. κατὰ τὴν διπλῇ βουλγαρο-γερμανικῇ κατοχῇ τῶν ἐτῶν 1941 - 1944, τότε παρουσιάσθηκε ἡ ἰδρυσις ἐνὸς Ψευδομακεδονικοῦ Κράτους. Ἀπὸ τὸ 1944 μέχρι σήμερα οἱ Σκοπιανοὶ παρουσίασαν καὶ «γλῶσσαι» καὶ... «*ἐτυμολογικὸ λεξικόν*!». Τὸ σπουδαιότερο ὅμως εἶναι ὅτι θέλουν, οἱ Σκοπιανοί, νὰ παρουσιάζωνται σὰν ἀδικημένοι. Ποῦ εἶναι ὅμως σήμερα οἱ

1. Περὶ τῆς λογοτεχνικῆς ἀξίας καὶ τοποθετήσεως τοῦ Γ. Μόδη πρβλ. καὶ Π. Σωτηρίου, Ἡ λογοτεχνικὴ Θεσσαλονίκη. Οἱ ἀναζητήσεις τῆς πεζογραφίας, «Μακεδονικὴ Ζωή», Θεσσαλονίκη, τεύχος 4ον (1966), σ. 18 - 19.

2. Πρβλ. καὶ Κ. Κ. Π (α π ο υ λ ῖ δ η), Νέαι ἐκδόσεις τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, «Μακεδονικὴ Ζωή», τεύχος 21ον (1968), σ. 38.

έλληνικοί πληθυσμοί, και τὰ σχολεία τους, τοῦ Μοναστηρίου, τοῦ Κρουσόβου, τοῦ Μορίχοβου, τῆς Στρωμνίτης, τῆς Γευγελῆς καὶ τῆς Δοϊράνης; (σ. 427).

Τέλος ὁ σ., ἀναφερόμενος καὶ πάλιν στοὺς Σκοπιανούς, σημειώνει χαρακτηριστικά ὅτι κατάφεραν τὴν ἀνατροπὴ καὶ τὴν διασπορὴ τῆς ἀληθείας (σ. 428).

Καὶ συνεχίζει ὁ κ. Μόδης μὲ μία εὐχὴ μὲ τὴν ὁποία θὰ ἤθελα νὰ κλείσω τὸ σημείωμα αὐτό: «Ἀς ἐλπίσουμε ὅτι ἡ ἡρεμία καὶ ἡ καλὴ θέληση θὰ βασιλεύσουν στὴν ταραγμένη καὶ πολυπάθη αὐτὴ γωνιά τῆς γῆς» (σ. 428).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΛΙΔΗΣ

Ἀθανασίου Γρ. Γερομιχαλοῦ, Ἡ ἐθνικὴ δρᾶσις τοῦ μητροπολίτου Πελαγονίας Ἰωακείμ Φοροπούλου καὶ αἱ ἐκθέσεις αὐτοῦ, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. η' + 142 + 6 πίνακες, [ἐκδ. Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, «Μακεδονικὴ Βιβλιοθήκη» ἀριθμ. 28].

Εἶναι γνωστὸς ὁ σ. καὶ ἀπὸ ἄλλες τοῦ δογματικῆς καὶ ἱστορικῆς μελέτης τοῦ ὅμως αὐτὴ εἶχε τὴν ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ φέρῃ στὴ δημοσιότητα ὅ,τι σχετικὸ ὑπῆρχε, δημοσιευμένο ἢ ὄχι, γιὰ τὸν Ἰωακείμ Φορόπουλο.

Στὸν πρόλογο τοῦ ἔργου τοῦ (σ. 1 - 4) ὁ σ. τονίζει τὸν οἰκουμενικὸ χαρακτῆρα τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ συντέλεσε ὥστε νὰ γίνῃ αὐτὸ «ὁ κοινὸς Πατὴρ πάντων τῶν Ὀρθοδόξων» καὶ «ἡ κεφαλὴ τῆς ὅλης Ὀρθοδοξίας», σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία μὲ τὴν σύσταση τῆς λεγομένης Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας (1872) διασάλεψε τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔδαφος στὴ Μακεδονία καὶ ἐγίνε αἰτία ὀλιβερῶν σκηνῶν.

Τὸ ἔργο τοῦ κ. Γερομιχαλοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μέρη: Στὸ πρῶτο μέρος (σ. 11 - 42) ἀναφέρονται γενικὰ περὶ τῆς μητροπόλεως Πελαγονίας καὶ ὅλα τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν μητροπολίτη Ἰωακείμ Φορόπουλο. Στὸ δεῦτερο μέρος (σ. 43 - 137) ἀναφέρονται: α) Οἱ ἐκθέσεις τοῦ μητροπολίτη Ἰωακείμ, τοῦ ἐπισκόπου Πέτρας Αἰμιλιανοῦ καὶ τῶν Ἑλλήνων Προξένων τοῦ Μοναστηρίου καὶ β) ἡ διαμαρτυρία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, οἱ ἀποφάσεις Δημογενροντίας Μοναστηρίου, τὸ Καταστατικὸ τῶν Ἰδρυμάτων Μοναστηρίου καὶ στατιστικὸ πίνακες.

Στὸ πρῶτο μέρος τοῦ ἔργου (σ. 11 - 42) ὁ σ., μετὰ τὴν ἱστορικὴ ἀναδρομὴ περὶ τῆς Ἐπαρχίας Πελαγονίας (Μοναστηρίου) καὶ τῆς Μητροπόλεως Πελαγονίας (σ. 7 - 10), διαιρεῖ τὴν ὅλην σὲ δύο ὑποκεφάλαια. Στὸ πρῶτο ὑποκεφάλαιο (σ. 11 - 24) ἐκθέτει μὲ λεπτομέρεια ὅλες τὶς πληροφορίες (ἄγνωστες μέχρι τώρα καὶ γνωστὲς) γιὰ τὴν καταγωγὴ, τὶς σπουδὲς καὶ τὴν ἐθνικοεκκλησιαστικὴ δράση τοῦ μητροπολίτη Ἰωακείμ Φοροπούλου στὸ Μοναστήρι. Στὸ δεῦτερο ὑποκεφάλαιο (σ. 25 - 42) ἐκθέτει μὲ ἱστορικὰ τεκμήρια τὶς ὁμότητες τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου σὲ βάρος τοῦ ἐλληνορθοδόξου στοιχείου τῆς Μακεδονίας.

Τὸ δεῦτερο μέρος τοῦ ἔργου (σ. 43 - 137) διαιρεῖται καὶ αὐτὸ σὲ δύο ὑποκεφάλαια. Τὸ πρῶτο ὑποκεφάλαιο περιλαμβάνει τὶς ἐκθέσεις τοῦ μητροπολίτη Ἰωακείμ (σ. 45 - 78), τὶς ἐκθέσεις τοῦ ἐπισκόπου Πέτρας Αἰμιλιανοῦ (ὁ ὁποῖος ἀργότερα δολοφονήθηκε σάν μητροπολίτης Γρεβενῶν ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς ρουμανικῆς προπαγάνδας στὴ Μακεδονία) (σ. 78 - 88) καὶ τέλος τὶς ἐκθέσεις (ἀνέκδοτες μέχρι τώρα) τῶν Ἑλλήνων Προξένων τοῦ Μοναστηρίου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν (σ. 88 - 96).

Τὸ δεῦτερο ὑποκεφάλαιο (σ. 97 - 137) ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ διαμαρτυρία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ', ἡ ὁποία ἀναφέρεται στοὺς περιορισμοὺς τῶν δικαιοδοσιῶν τῶν μητροπολιτῶν τῆς Μακεδονίας (σ. 97 - 100). Κατόπιν ὁ σ. παρουσιάζει